

Nr 107.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående provisorisk förlängning av förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförelsebevis för råg och vete m. m.; given Stockholms slott den 10 februari 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

B. v. Stockenström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 februari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler departementschefen, statsrådet von Stockenström ärende angående provisorisk förlängning av förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförelsebevis för råg och vete samt anför därvid följande.

Jämlikt gällande bestämmelser upphöra nämnda förordning med däri genom kungörelsen den 8 april 1927 (nr 121) gjorda ändringar ävensom kungörelsen den 26 juli 1926 (nr 383) med tillämpningsföreskrifter till samma förordning att gälla med utgången av juli 1928.

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 1 saml. 89 häft. (Nr 107.)

Den 27 juni 1927 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium, generaltullstyrelsen och lantbruksstyrelsen att gemensamt inkomma med yttrande angående de erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av nämnda bestämmelser angående utförselbevis för råg och vete, ävensom angående de ändringar av samma bestämmelser, som, därest åt bestämmelserna skulle förlänas förlängd giltighet efter den 31 juli 1928, kunde anses påkallade.

Därjämte har den 1 juli 1927 av tillförordnade chefen för finansdepartementet, för att tagas i övervägande vid avgivande av förberörda utlåtande, till ämbetsverken överlämnats en av verkställande direktören för aktiebolaget Malmö stora valskvarn och aktiebolaget Falkenbergs elektriska valskvarn Kuno Möller till chefen för jordbruksdepartementet ingiven framställning om åtgärders vidtagande för att möjliggöra utlämnandet av utförselbevis jämväl vid utförsel av malen råg och malet vete jämte av kommerskollegium och lantbruksstyrelsen den 20 januari 1927 efter remiss avgivet utlåtande över sagda framställning.

Kommerskollegium, generaltullstyrelsen och lantbruksstyrelsen hava i skrivelse den 30 september 1927 inkommit med den sålunda infordrade utredningen och därvid tillika överlämnat ej mindre införskaffade yttranden från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, svenska lantmännens riksförbund, föreningen Sveriges spannmålsintressenter, svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening och svenska kvarnföreningen än även av generaltullstyrelsen inhämtade uttalanden från tulldirektörerna i Göteborg och Malmö samt från tullkamrarna i Norrköping, Kalmar, Åhus, Ystad, Simrishamn, Trälleborg, Landskrona, Hälsingborg, Halmstad, Varberg, Falkenberg, Uddevalla och Lidköping. Från övriga tullmyndigheter, hos vilka tillämpning av författningarna angående utförselbevis förekommit, hava yttranden icke infordrats, enär sådan tillämpning där ansetts hava skett i så ringa omfattning, att den icke kunnat lämna erfarenhet, tillräcklig för ett slutgiltigt omdöme.

Till följd av Kungl. Maj:ts särskilda remiss har statskontoret den 4 januari 1928 avgivit utlåtande i ärendet, så vitt detsamma angår uppkommen fråga rörande beräkningen av städernas tolagsersättning med avseende å vissa för importerad spannmål belöpande tullavgifter.

Tillkomsten av
nuvarande ut-
förselbevisbe-
stämmelser
m. m.

Innan jag närmare ingår på nu föreliggande fråga, vill jag inledningsvis något erinra om tillkomsten av de nuvarande bestämmelserna rörande utförselbevis för råg och vete.

Sedan under hösten 1922 ett stort antal framställningar ingivits berörande den inhemska brödspannmålsproduktionen, bemyndigade Kungl. Maj:t den 3 november 1922 chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga personer att undersöka den svenska spannmålsmarknadens dåvarande läge och, därest så funnes påkallat, avgiva förslag till åtgärder för ernående av ökad avsättning av svensk brödsäd. De sålunda tillkallade sakkunniga, benämnda spannmålsmarknadssakkunniga, avgåvo den 16 januari 1923 sitt i anledning av uppdraget utarbetade betänkande (statens offentliga utred-

ningar 1923: 3). Detta betänkande innefattade bland annat förslag om införande av utförselbevis å vete, råg och korn; betänkandet var dock i denna del icke enhälligt. Förslaget avstyrktes av kommerskollegium, som därvid stödde sig på, bland annat, uttalanden från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Jönköping. Däremot förordades förslaget av lantbruksstyrelsen. Generaltullstyrelsen inskränkte sig till att yttra sig om de tekniska detaljerna för anordnande av ett utförselbevissystem.

Sedan frågan om utförselbevis på grundval av spannmålsmarknadssakkunnigas betänkande bragts inför 1923 års riksdag genom enskilda motioner, fann riksdagen i enlighet med bevillningsutskottets hemställan (betänkande 1923: 27) de framställda förslagen icke föranleda någon riksdagens åtgärd. För 1924 års riksdag framlades proposition i ämnet (nr 56). Denna, som avsåg utförselbevis för allenast vete och råg men i övrigt var i huvudsak byggd på spannmålsmarknadssakkunnigas förslag, vann ej heller riksdagens bifall (bevilln. utsk. 1924: 23; R. skr. 1924: 80). Efter det sedermera, på grundval av väckta motioner, frågan varit föremål jämväl för 1925 års riksdags prövning, dock utan att föranleda någon riksdagens åtgärd (jfr bevilln. utsk. 1925: 7), antog 1926 års riksdag ett motionsvis framlagt och av vissa reservanter inom bevillningsutskottet tillstyrkt förslag till förordning angående utförselbevis för råg och vete, att gälla för tiden till och med den 31 juli 1928 (bevilln. utsk. 1926: 39; R. skr. 1926: 197).

I nämnda förordning har vid 1927 års riksdag vidtagits ändring, avseende rätt till utförselbevis erhållande vid utförsel till svensk frihamn samt skyldighet att vid återinförsel av spannmål, vara utförselbevis meddelats, återställa beviset eller kontant inbetala det i beviset angivna beloppet (1927: prop. 150; R. skr. 89).

Med iakttagande av nämnda ändring är förordningen angående utförselbevis av följande lydelse:

»§ 1.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet till utlandet sjöledes eller på järnväg eller till svensk frihamn utför sammanlagt eller av någotdera slaget minst 500 kilogram, äger, såvida den utförda varan skäligen kan anses marknadsgill, av vederbörande tullmyndighet erhålla bevis om utförseln, med angivande tillika av det tullbelopp, som skolat utgå vid införsel av sådan vara till enahanda myckenhet.

§ 2.

Innehavare av utförselbevis vare berättigad att, inom sex månader från det angivningen till utförsel ägt rum, mot bevisets återställande

antingen utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller omalet eller malet vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det i utförselbeviset angivna tullbeloppet,

eller, i den mån för varor, som nu sagts, inom förenämnda tid av sex månader influatna tullavgifter, efter avdrag av två procent, därtill lämna tillgång, hos generaltullstyrelsen utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent.

Utförelsebevis skall återställas eller belopp, vara beviset lyder, inbetalas till tullverket, därest den vara, för vilken beviset utfärdats, återinföres och tullfrihet för varan därvid ifrågasättes.

§ 3.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter rörande utfärdande av utförelsebevis samt författningens tillämpning i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1926 och gäller till och med den 31 juli 1928.»

Såsom i det föregående berörts, hava skiljaktiga meningar gjort sig gällande rörande gagnet och ändamålsenligheten av en anordning med utförelsebevis för råg och vete. En sammanfattning av de synpunkter, som härvid hava kommit till uttryck, har gjorts i bevillningsutskottets betänkande vid 1926 års riksdag över då föreliggande förslag i ämnet jämte den vid betänkandet fogade reservationen av herr Wohlin m. fl.

Av de synpunkter, som anförts mot utförelsebevisens införande, må här i korthet angivas följande:

I motiveringen till de olika förslagen om utförelsebevis hade intagits den ståndpunkten, att utförelsebevisens uppgift skulle vara att återställa det skydd, som en gång tillmätts jordbruket men som på grund av särskilda förhållanden icke kunnat utnyttjas. I den mån de låga spannmålspriserna i Sverige för närvarande, såsom påståtts, vore beroende av konkurrens från Tyskland, erbjöde utförelsebevisen icke någon möjlighet att åstadkomma ändring. Ty om Tyskland, stött på sina Einfuhrscheine, redan på den tullskyddade svenska marknaden kunde underbjuda de svenska producenterna, måste detta så mycket mer bli fallet på de exportmarknader, där en avsättning av svensk spannmål kunde tänkas ifrågakomma, eftersom kostnaderna för frakt m. m. till ifrågavarande marknader i varje fall icke kunde ställa sig högre från Tyskland än från Sverige. Det syntes därför osannolikt, att utförelsebevisen för vårt lands vidkommande under sådana förhållanden skulle komma till nämnvärd användning. I mån åter det låga prisläget hos oss vore beroende på särskilda svenska marknadsförhållanden, vilade förespråkarnas för utförelsebevisen ståndpunkt på den uppfattningen, att, sedan det visat sig att ett tullskydd som tillmätts en viss näring på grund av ändrade förhållanden på den inhemska marknaden icke kunde utnyttjas i samma utsträckning som dittills, ett statsingripande skulle vara påkallat för att återställa tullsatsernas prisförhöjande verkan. En dylik uppfattning måste betecknas såsom oförenlig med det syfte, som ensamt kunde motivera ett tullsystem, nämligen att bereda skydd för det inhemska arbetet mot övermäktig konkurrens från utlandet.

Det hade påvisats att, i den mån marknad för utförelsebevisen skulle kunna påräknas och desamma sålunda komme att medföra någon avsevärd höjning av spannmålspriserna, denna prisförhöjning skulle dels gälla i främsta rummet de trakter av landet, där spannmålspriserna redan utan utförelsebevis vore högst, dels komma ett relativt litet antal jordbrukare till godo samt dels verka fördyrande på rågmjöl och billigare vetemjölssorter utan att höja priserna på de högsta kvaliteterna mjöl. De fördelar, utförelsebevisen möjligen kunde bereda, skulle tillgodokomma allenast de brukningsdelar, som omfattade mera än 20 hektar. Dessas antal utgjorde icke mera än

36,049 eller ungefär en åttondel av hela antalet brukningsdelar i södra och mellersta Sverige. Vidare skulle utförselbevisen medföra vissa mindre gynnsamma statsfinansiella verkningar i sådant avseende att, därest ingen skillnad gjordes mellan råg och vete, otvivelaktigt avsevärda anspråk skulle komma att ställas på statskassan på grund av den stora export av råg, som skulle bli följden.

Förespråkarna för utförselbevisen hava bland annat uttalat följande.

En för landets jordbrukare ogynnsam prisbildning å vete och råg, hade, fränsett missväxtåret 1924, kännetecknat efterkrigsåren. Då gällande tullskyddssystem på sin tid infördes, hade det betraktats som en given sak, att tullskyddet för brödspannmål skulle, så långt den inhemska spannmålsens kvalitet berättigade därtill, komma jordbruket tillgodo. Så hade emellertid icke blivit fallet, utan hade för jordbrukarna tullskyddet till större delen eller helt och hållet mist sitt värde.

Anordningen med utförselbevis finge icke någon prisförhöjande verkan på mjölet eller i allt fall icke någon nämnvärd sådan verkan. Mjölpriserna inom landet reglerades väsentligen av konkurrensen med det importerade utländska mjölet.

Till stöd för påståendet att utförselbevisen skulle komma endast ett mindre antal av vårt lands jordbrukare till godo hade anförts siffror, som hämtats ur en av byråchefen E. Höijer på sin tid verkställd utredning. Dessa kunde icke anses fullt tillförlitliga och för detta spörsmåls bedömande tillräckligt vägledande. Men även om man skulle lägga ifrågavarande siffror till grund för sin uppfattning, så visade dessa likväl, att över 100,000 brukningsdelar skulle finnas inom riket, som hade brödsäd till avsalu. Även om vidare ett stort antal av dessa brukningsdelar hade mindre spannmålsöverskott, så kvarstode dock det faktum, att brukarna av 30,000 å 40,000 jordbruk inom landet, enligt nämnda och andra beräkningar, skulle få gagn av utförselbevisens införande. Detta antal vore ingalunda så litet, som man till äventyrs förmenade, vartill komme, att praktiskt taget alla lantarbetare av olika slag inom landet vore anställda vid dessa jordbruk, vilkas ekonomiska bärighet vore avgörande även för lantarbetarnas levnadsvillkor.

Den minskning i statsverkets inkomst av spannmålstullen, som kunde tänkas bli en följd av utförselbevisens införande, måste bli mycket begränsad och finge icke vid förevarande frågas bedömande tillmätas utslagsgivande betydelse. Visserligen vore ovisst, huruvida införandet av systemet med utförselbevis kunde förväntas få några stora verkningar till gagn för den svenska brödsädesodlingen. Därom vore på förhand svårt att fälla något bestämt omdöme, särskilt som marknadsförhållandena inom oss närliggande och andra europeiska länder vore ovissa och fluktuerande. Det vore emellertid att förmoda, att den ifrågavarande anordningen skulle kunna skapa vissa möjligheter för export av svensk spannmål under de tider på höstarna, då prisläget för odlarna vore som mest tryckt. Andra mera effektiva utvägar för återställande av spannmålstullens effektivitet hade icke kunnat anvisas.

Då marknadsförhållandena för närvarande ur de synpunkter, som här närmast komme i fråga, torde vara mest otillfredsställande i fråga om vete och råg, syntes försöket med utförelbevis böra avse allenast dessa båda slag av spannmål.

Ämbetsver-
kens med
fleres utlå-
tanden m. m.

I sitt nu avgivna utlåtande erinra *kommerskollegium*, *generaltullstyrelsen* och *lantbruksstyrelsen* om de skiljaktiga meningar, som tidigare framförts. Att det nya institutet förlänats en giltighet av allenast två år visade ock, framhålla ämbetsverken, att statsmakterna fattat dess införande som ett försök, vars utfall borde avvaktas, innan en lagstiftning i ämnet av mera permanent beskaffenhet kunde påtänkas.

Vidare hava ämbetsverken anfört i huvudsak följande:

Innan ämbetsverken inginge på ett besvarande av de i remissen framställda frågorna, ansågo de sig böra konstatera, att läget på våren år 1926, då beslut angående införandet av utförselbevis fattats, så till vida varit ett annat än i början av år 1923, då yttranden av Kungl. Maj:t infördrats i ämnet, att vid sistnämnda tidpunkt omständigheter förelegat, vilka syntes kunna giva vid handen, att den under ett par föregående år förefintliga undervärderingen av den svenska brödsäden i jämförelse med den utländska vore på väg att försvinna, en omständighet, på vilken kommerskollegium delvis grundat sitt avstyrkande av förslaget om utförselbevis. Under år 1926 hade däremot klarare framträtt, att berörda ogynnsamma prisrelation, vilken framträtt mer eller mindre utpräglat, särskilt under höstmånaderna, jämväl under åren 1923—1925, näppeligen kunde vara att hänföra blott till tillfälliga omständigheter. Den viktigaste faktor, som medverkat till den svenska spannmålstullens ineffektivitet, framför allt under år, då skördeutfallet varit rikligare, torde väl snarare vara den, att Sverige i avseende på såväl vete som råg närmat sig stadiet av självförsörjning, då hänsyn beträffande vete toges till behovet av inblandning av främmande hårt vete för erhållande av bakningsdugligt mjöl. I ett sådant läge hade en skyddstull, såsom erfarenheten från andra länder visat, svårt att erhålla full effektivitet.

Beträffande de erfarenheter, som hittills vunnits angående verkningarna av utförselbevisen, hade ämbetsverken först enligt månadsstatistiken över handeln velat anföra siffror rörande *utförseln av omalen råg och omalet vete* under de senaste skördeåren, räknade från augusti till och med juli, alltsedan utförseln av brödsäd efter kriget lösgavs (den 27 december 1920).

	Råg ton	Vete ton
Januari 1921—juli 1921	32,295	6,650
Augusti 1921—juli 1922	37,018	579
» 1922— » 1923	1,354	348
» 1923— » 1924	90	250
» 1924— » 1925	72	194
» 1925— » 1926	52	360
» 1926— » 1927	38,720	59,594.

Det visade sig alltså, att utförseln av råg under skördeåren 1922/23—1925/26 och av vete under skördeåren 1921/22—1925/26 varit mycket obetydlig men under skördeåret 1926/27, d. v. s. under den tid då utförselbevisen varit i användning, svällt ut högst betydligt, så att utförseln av de båda sädesslagen sammanlagt uppgått till nära 100,000 ton. Ginge man längre tillbaka i tiden, funne man, att av intetdera sädesslaget i omalen form utförseln något år efter 1887 överstigit 1,000 ton, undantagandes för vete år 1921 och för råg åren 1920, 1921 och 1922. Den då ganska stora

utförseln, i synnerhet av råg, vilken till större delen skett dels till Tyskland, dels till Sovjetunionen och Polen, hade dock mest berott på säregna förhållanden utomlands, varför densamma torde få anses hava haft en helt och hållet tillfällig karaktär. Givetvis hade särskilt 1921 års tämligen stora utförsel haft till förutsättning den ovanligt rika skörden samma år, men 1925 års ännu större skörd framkallade ingen motsvarande export. En i det följande återgiven sammanställning visade, att med skördarnas växlande storlek väl följt ett i omvänt förhållande växlande införselöverskott av brödsäd, men däremot ej en motsvarande ökning eller minskning i utförseln. 1926 års skörd hade till kvantiteten varit avsevärt mindre än det föregående årets, om än kanske till kvaliteten bättre. Att, trots detta, utförseln under skördeåret 1926/27 blivit så betydande som fallet varit, kunde näppeligen hava berott på annat än den stimulans, som givits däråt genom utförselbevisen.

	Skörd, ton		Utförsel, ton		Införsel (+) eller utförsel (-) överskott ¹ , ton		
	Råg	Vete	Omalen råg	Omalet vete	Råg	Vete	Summa införsel-överskott
1921/22	674,616	335,717	37,018	579	- 46,473	+ 107,876	61,403
1922/23	562,192	258,893	1,354	348	+ 13,343	+ 243,152	256,495
1923/24	593,527	299,501	90	250	+ 129,502	+ 339,382	468,884
1924/25	276,432	185,081	72	194	+ 109,104	+ 288,222	397,326
1925/26	676,054	363,588	52	360	+ 31,517	+ 167,503	199,020
1926/27	592,488	336,468	38,720	59,594	- 20,706	+ 165,185	144,479

Utav hela utförseln av omalen råg och omalet vete under tiden 1 augusti 1926—31 juli 1927, respektive 38,720 och 59,594 ton, hade i det närmaste allt utförts mot erhållande av utförselbevis².

Emellertid vore att märka, att förhållandena under skördeåret 1926 27 varit i olika hänseenden exceptionellt gynnsamma för uppkomsten av en svensk exporthandel med brödsäd. Såsom av svenska kvarnföreningen i dess yttrande framhållits skördade såväl Tyskland som Frankrike sin brödsäd i mindre god kvalitet, under det Sveriges skörd utföll god. Polen åter hade erhållit en till kvantiteten liten skörd av råg och exporterade därför endast mindre kvantiteter. Detta utgjorde enligt kvarnföreningens mening en förklaring till att den svenska brödsäden under nämnda skördeår varit så begärlig såväl i ovannämnda som övriga närliggande länder. Sedan flera månader tillbaka, anfördes vidare av kvarnföreningen, hade till och med det säregna inträffat, att de svenska kvarnarna kunnat importera amerikansk råg, förtullad, till billigare pris än det, som den svenska rågen betingat.

Att utförselbevisen under skördeåret 1926/1927 visat sig i stånd att framdriva en rätt avsevärd spannmålsutförsel finge med hänsyn till det sagda icke anses bevisande för att så även under mindre gynnsamma förhållanden skulle bliva fallet.

¹ Inbegriper jämväl malen spannmål, reducerad till omalen, för åren 1921/22—1925/26 enligt statistisk årsbok.

² Enligt av jordbruksdepartementet införskaffad uppgift har exporten från Sverige mot utförselbevis av omalen råg, respektive omalet vete under tiden augusti—december 1927 uppgått till 6.117, respektive 13.225 ton.

Fördelningen på olika månader av den mot utförselbevis skeende utförseln hade varit följande:

	R å g ton	V e t e ton
1926 augusti	2,276	569
september	5,771	8,924
oktober	2,654	6,876
november	4,055	11,712
december	5,037	11,962
1927 januari	3,721	6,002
februari	3,927	2,997
mars	2,656	6,642
april	3,118	1,835
maj	4,219	1,338
juni	842	535
juli	423	180
Summa	38,699	59,572.

Beträffande vete hade, som syntes av tabellen, den vida övervägande utförseln skett under höstmånaderna, således under den årstid, då behovet av en lättnad på marknaden för producenterna gjorde sig starkast gällande. För rågens vidkommande hade utförseln fördelat sig mera jämt under skördeåret till och med maj.

Destinationsländerna för den med utförselbevis understödda exporten angäves här nedan:

	R å g ton	V e t e ton
Danmark	37,353	8,101
Finland	310	112
Tyskland	279	16,151
Storbritannien	1	159
Frankrike	592	25,880
Italien	—	915
Tjeckoslovakien	0	—
Estland	100	150
Polen	1	2,379
Lettland	—	443
Danzig	63	5,176
Malmö frihamn	—	106
Summa	38,699	59,572.

Veteutförseln hade således skett huvudsakligen till Frankrike och Tyskland, rågutörseln nästan helt och hållet till Danmark.

Beträffande utförseln fördelning på olika tullkammardistrikt framginge av uppgjorda tabeller, att av vete de största partierna försänts från skånehamnarna, av råg däremot största delen från Göteborg och andra västkusthamnar. Anmärkningsvärt vore dock huru många distrikt, som deltagit i exporten, och att sådan ägt rum ej blott från kustorterna utan även från distrikt långt inne i landet, såsom Lidköpings, Jönköpings, Linköpings, Motala och Västerås tullkammardistrikt.

Införseln av råg och vete, dels i oმაlet tillstånd, dels i form av mjöl, hade under de fem senaste skördeåren gestaltat sig på följande sätt:

Augusti—juli	Råg, ton		Vete, ton	
	Omalen	Malen	Omalet	Malet
1922/23	22,320	893	229,686	20,309
1923/24	127,415	3,353	302,720	29,304
1924/25	106,011	1,912	269,685	15,125
1925/26	32,985	515	168,613	11,215
1926/27	21,065	61	215,074	13,925.

Det framginge vid en jämförelse mellan ifrågavarande siffror och de förut meddelade exportsiffrorna, att införseln av råg under skördeåret 1926—1927 ej nått upp till samma kvantitet som utförseln av samma sädeslag, medan däremot i fråga om vete införseln långt överstigit utförseln. I vad mån utförselbevis använts för import av malen spannmål hade ämbetsverken ej varit i tillfälle att utröna. Sådana bevis, uppgående, med stadgat avdrag av två procent, i värde till 1,299,578 kronor 52 öre och representerande en utförd kvantitet av omkring 35,840 ton vete och råg tillsammans, hade jämlikt förordningens 2 § tredje stycket under tiden 1 augusti 1926—31 augusti 1927 ingivits till generaltullstyrelsen för inlösnings. Vid import hade under samma tid, för vinnande av befrielse från erläggande av tullavgift, använts bevis om sammanlagt 2,320,103 kronor 15 öre, varför, med hänsyn till värdet, endast något över en tredjedel av samtliga utfärdade bevis blivit på angivet sätt direkt inlösta. Nyssnämnda belopp utgjorde tillhoppa 3,619,681 kronor 67 öre, vartill således statsverkets gottgörelse till bevisinnehavarna uppgått under ifrågavarande tidsperiod.

Vid uppköp av utförselbevis från kvarnars och andra spannmålsimportörers eller speditörers sida hade, enligt meddelande från kvarnhåll, i allmänhet avdragits en rabatt av 1 å 1 1/2, understundom upp till 2 procent.

Förut anförda siffror rörande totala importöverskottet under de senare åren gäve vid handen, att, trots den lägre skörden år 1926 i jämförelse med 1925, importöverskottet av brödsäd skördeåret 1926—1927 varit rätt mycket mindre än importöverskottet under skördeåret näst förut och naturligtvis ännu mycket mindre än hela den tullpliktiga brödsädesimporten under sistnämnda år. Härav skulle möjligen kunna dragas den slutsatsen, överensstämmande med vad under de tidigare diskussionerna rörande utförselbevisen anförts som skäl mot deras införande, att de, såsom tenderande att nedbringa nettoimporten av brödsäd, vore ägnade att verka i riktning av en förminskning av statens tullintäkter. Sammanhanget härvid skulle då närmast vara det, att i avseende på råg, vilket sädeslag ju delvis användes för andra ändamål än som brödsäd, den genom utförselbevisen framkallade utförseln ej skulle ersättas genom en motsvarande kvantitet importerad tullpliktig spannmål. En sådan verkan av utförselbevisen torde på grund av det gångna årets erfarenhet ej kunna avvisas såsom omöjlig eller helt osannolik, särskilt i betraktande av den ganska starkt ökade majsinförseln. I och för sig synes detta dock icke behöva betraktas såsom något egentligt fel, då rågens ersättande i konsumtionen med billigare fodersäd snarast finge anses innebära en nationalekonomisk fördel.

I fråga om *utförselbevisens inverkan på prisbildningen* inom landet å omalen spannmål hade, framhålla ämbetsverken, Sveriges allmänna lantbrukssällskap i sitt yttrande till kommerskollegium framlagt ett ganska omfattande siffermaterial, varav med full tydlighet syntes framgå, att under den tid utförselbevisen varit i kraft — och med största sannolikhet åtmin-

stone delvis som en följd därav — det svenska vetets pris i relation till världsmarknadspriset blivit för producenterna avsevärt fördelaktigare än förut och detta särskilt under höstmånaderna, då prisställningen vore för dessa av den största betydelsen. Sällskapet hade sålunda på grundval av den gjorda prisjämförelsen beräknat den inträdda prisförhöjningen under månaderna augusti 1926—januari 1927 gent emot samma månader året därförut till 1 krona 50 öre å 2 kronor per 100 kilogram. För rågens vidkommande hade sällskapet funnit en direkt jämförelse med prisläget under 1925/26 mindre upplysande, enär rågpriset på den internationella marknaden då var exceptionellt nedpressat. Emellertid vore sällskapet av den bestämda uppfattningen att, om utförselbevisen ej funnits, lantmännen under det gångna skördeåret ej kunnat uppnå de rågpriser, som verkligen erhållits. Liknande uttalanden hade gjorts även i övriga till kommerskollegium ingivna yttranden.

I vad mån den uttalade farhågan besannats, att utförselbevisen skulle verka företrädesvis prisstegrande i kusttrakterna och i allmänhet å orter, där prisläget redan förut varit minst oförmånligt, och därigenom skärpa olikheterna i prisnivån inom landet, vore svårt att avgöra. Något siffermaterial för denna frågas bedömande föreläge icke, då numera regelbundna prisnoteringar för någon inlandsort icke offentliggjordes. Den påvisade omständigheten att export, om än i mindre omfattning, förekommit jämväl från kanal- och andra hamnar inne i landet talade emellertid för, att utförselbevisen bort kunna i någon mån sträcka sina verkningar direkt även till de från kusten mera avlägset liggande orterna. Att dessa eljest indirekt kunnat draga fördel av prisstegringen i kusttrakterna vore ganska säkert. Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening hade gjort gällande, att den av utförselbevisen orsakade prishöjningen särskilt märkbart framträtt å platser, varifrån transportkostnaderna till svenska kvarnar ställde sig höga, medan transportkostnaderna till exporthamn ställde sig lägre.

Beträffande utförselbevisens inverkan på mjölpriserna hade svenska kvarnföreningen yttrat, att följderna av den uppkomna exporten blivit — vilket även vid förordningens tillkomst förutsetts — att det svenska mjölet måst hållas å en högre prisnivå än vad eljest skulle varit fallet. En viss prisstegring å mjöl ansåge även Skånes handelskammare hava blivit följderna av utförselbevisen. Däremot hävdade Sveriges allmänna lantbrukssällskap att, då kvarnarna redan förut åtminstone för viktigare mjölkvaliteter i huvudsak utnyttjat mjöltullen, någon större höjning av prisen å det inhemska mjölet i förhållande till importprisen å mjöl ej varit möjlig. Den höjning av brödsädesprisen, som utförselbevisen medfört, hade därför icke förorsakat någon nämnvärd höjning av mjölprisen men väl framtingat strävanden att rationalisera kvarndriften.

Hur det i verkligheten förhölle sig med denna sak vore givetvis svårt att fullt exakt utröna. En viss belysning därav torde dock erhållas genom följande.

Möjligheten av en mera betydande relativ prisstegring å mjöl hade naturligtvis varit beroende på, i vad mån tullskyddet å mjöl tidigare utnyttjats och huruvida alltså någon marginal förefunnits mellan det svenska inlandspriset och det utländska konkurrenspriset. Att en ganska vid sådan marginal funnits i avseende på rågmjöl stode utom allt tvivel. På detta område hade någon reglering av marknaden ej förekommit utan konkurrensen varit fullt fri. Priserna å rågmjöl hade därför hållits nere på en nivå, som i allmänhet omöjliggjort import. En jämförelse mellan prisnoteringarna å in-

hemsk råg och inhemsk rågsikt visade, att priserna på mjölet vanligen ganska väl följt priserna å råvaran, vadan man finge antaga, att de senare varit väsentligen bestämmande för de förra. Halvårsvis från och med augusti 1923 ställde sig ifrågavarande priser genomsnittligt till varandra på följande sätt:

	Råg kr. per	Rågsikt 100 kg.	Skillnad
augusti 1923—januari 1924	15.34	27.53	12.19
februari 1924—juli 1924	15.54	27.37	11.83
augusti 1924—januari 1925	24.36	36.31	11.95
februari 1925—juli 1925	26.87	37.24	10.37
augusti 1925—januari 1926	17.12	28.25	11.13
februari 1926—juli 1926	18.28	28.59	10.31
augusti 1926—januari 1927	19.73	31.68	11.95
februari 1927—juli 1927	23.06	34.44	11.38

Då det med ganska stor visshet kunde antagas, att de inhemska rågprisen genom utförselbevisen hållits uppe på en högre nivå än eljest skulle varit fallet, vore tydligt, att jämväl rågmjölspisen därigenom stegrats, enär marginalen dem emellan sedan tiden före augusti 1926 i varje fall icke minskats. Hur stor denna höjning av rågmjölspisen varit, vore omöjligt att avgöra. Den kunde dock icke anses hava varit mycket betydande, då, såsom förut nämnts, rågtullen redan föregående skördeår var tämligen väl utnyttjad.

Till belysning av vetemjölspisens utveckling meddelades i en särskild bilaga en sammanställning på grundval av uppgifter lämnade av svenska kvarnföreningen, vilken utvisade noteringar månadsvis från och med augusti 1923 dels å bästa svenska vetemjöl (»Extra patent»), dels å därmed jämförbart amerikanskt vetemjöl, cif svensk hamn plus tull. Tyvärr hade det icke varit möjligt, framhålla ämbetsverken, att för importerat amerikanskt mjöl erhålla prisnoteringar, avseende ett och samma märke för hela den ifrågavarande perioden. Priserna för augusti 1923—februari 1926 avsåge sålunda »Pilsbury Best Patent», för mars 1926—augusti 1927 »Canadian Spring Patent». Enligt meddelande under hand av svenska kvarnföreningens verkställande direktör kunde man dock anse, att ungefär fram till mitten av 1925 noteringarna å det förstnämnda märket avsåge ett fabrikat, till kvaliteten praktiskt taget likvärdigt med det som noteringarna å det sistnämnda märket från och med mars 1926 representerade. Däremot skulle noteringarna å Pilsbury Best Patent för tiden från mitten av 1925 och framåt ligga på en i jämförelse härmed något högre nivå, varför de vid jämförelsen med de svenska noteringarna borde utslutas.

I det följande hade ämbetsverken lämnat en sammanfattande översikt halvårsvis av de i förutnämnda bilaga anförda prisnoteringarna.

Priser å svenskt och amerikanskt vetemjöl, bästa kvalitet.

	Svenskt extra patent	Amerikanskt mjöl cif Göteborg + tull		Skillnad
		Pilsbury Best Patent	Canadian Spring Patent	
Kronor per 100 kilogram				
Augusti 1923—januari 1924	36.98	37.80	—	— 0.82
Februari 1924—juli 1924	34.19	38.86	—	— 4.67
Augusti 1924—januari 1925	43.07	45.04	—	— 1.97
Februari 1925—juli 1925	44.38	47.14	—	— 2.76
Augusti 1925—januari 1926	41.63	46.81	—	(— 5.18)
Mars 1926—juli 1926	42.81	—	42.38	+ 0.48
Augusti 1926—januari 1927	42.65	—	41.19	+ 1.46
Februari 1927—juli 1927	43.07	—	40.89	+ 2.18
Augusti 1927.....	43.58	—	40.66	+ 2.92

Under antagande att de amerikanska prisnoteringarna för hela perioden i fråga med ovannämnda undantag avsåge en med svenskt extra patentmjöl i huvudsak likvärdig kvalitet, utvisade tabellen, att redan under förra hälften av 1926 en viss stegring av det svenska mjölpriset i jämförelse med det amerikanska ägt rum samt att denna sedermera, d. v. s. under tiden efter utförselbevisens införande, blivit alltmera markerad. Troligt vore, att man icke finge anse prismarginalerna för tiden augusti 1923—juli 1925 och för tiden mars 1926—augusti 1927 fullt jämförbara. Att ett med det ifrågasvarande svenska mjölet fullt jämställt utländskt mjöl skulle kunna på härvarande marknad konstant säljas till ett i förhållande till priset å det svenska mjölet så mycket lägre pris som tabellen här ovan angåve, syntes knappast sannolikt, då de inhemska producenterna icke så helt behärskade marknaden, att ett sådant under längre tid fortsatt förhållande vore möjligt. Men den successiva ökning, som förmärktes i det belopp, varmed den svenska noteringen sedan förra hälften av 1926 överstigit den amerikanska, syntes dock otvivelaktigt giva vid handen, att det svenska prima vetemjölet under tiden från utförselbevisens införande verkligen företett tendens till en relativ höjning. Storleken av denna relativa prishöjning torde icke med någon säkerhet kunna konstateras. Den icke obetydliga införsel av vetemjöl, som ägt rum såväl före som efter augusti 1926, tydde emellertid på, att vetemjölstullen som regel varit ganska väl utnyttjad, och under sådana förhållanden kunde något utrymme för en mera avsevärd relativ prisstegring å det svenska vetemjölet icke gärna hava förekommit. Då marginalerna mellan noteringarna å olika mjölmärken av svenska kvarnföreningen sedan länge hållits oförändrade, torde vad här anförts om det finare mjölet kunna i det stora hela tillämpas även beträffande det grövre.

Som en *sammanfattning* av vad sålunda anförts rörande hittillsvarande erfarenheter av utförselbevissystemet hava ämbetsverken framhållit följande.

En ganska ansenlig utförsel av såväl råg som vete hade under skördeåret 1926/27 ägt rum, vilken med all sannolikhet till väsentlig del framkallats genom de därvid erhållna utförselbevisen.

Denna utförsel hade beträffande vete till större delen försiggått under höstmånaderna, medan den i fråga om råg fördelats mera jämnt över skördeåret.

Då utförseln av råg överstigit införseln av samma spannmålsslag, hade utförselbevisen sannolikt bidragit till att i någon mån befordra den allmänna tendensen till övergång från råg- till vetekonsumtion. Möjligen hade en del av den utförda rågen, vilken eljest skulle konsumerats inom landet, i förbrukningen ersatts med importerad tullfri spannmål, och hade härigenom en viss minskning i statens eljest påräkneliga inkomst av spannmålstull uppstått utöver den minskning, som finge anses ligga dels däri, att utförselbevis meddelats även för den spannmålskvantitet, som skulle exporterats, även om utförselbevis icke funnes — en kvantitet, som, enligt vad förut gjorts gällande, sannolikt icke varit betydande — dels däri att utförselbevisen möjligen hade kunnat utöva ett stimulerande inflytande på brödsädesodlingen, något varom det ännu torde vara för tidigt att yttra sig.

Tack vare den lättnad, som den uppkomna utförseln medfört a den inhemska spannmålsmarknaden, hade en fullt märkbar höjning av priset a såväl svensk råg som svenskt vete i förhållande till världsmarknadspriset å motsvarande varor ägt rum, i synnerhet under höst- och vintermånaderna. Beträffande vete torde den uppnådda prisförbättringen enligt Sveriges allmänna lantbrukssällskaps beräkningar kunna skattas till 1 krona 50 öre å 2 kronor per 100 kilogram.

Denna prisförbättring hade ej varit inskränkt till blott områdena närmast exporthamnarna utan mer eller mindre berört även de inuti landet belägna produktionsområdena.

I samband med den prisstegring, som den svenska brödsäden erfarit genom det bättre utnyttjandet av tullskyddet, torde jämväl en viss, om än ej synnerligen betydande höjning av mjölpriserna hava ägt rum.

I stort sett torde det kunna sägas, att utförselbevissystemet under den tid det varit i tillämpning fullt infriat de förhoppningar, som ställts på detsamma från dess förespråkares sida, utan att några mera avsevärda olägenheter därav försports. Denna uppfattning delades ock av samtliga de sammanslutningar, som i yttranden till kommerskollegium uttalat sig i ämnet.

Emellertid hänförde sig anförda iakttagelser angående utförselbevisens verkningar till ett år, som i olika hänseenden erbjudit särskilt goda möjligheter för uppnående av de med ifrågavarande anordning avsedda syftemålen. På grund av de ovanliga förhållanden, som under nämnda år varit rådande, kunde de därvid gjorda erfarenheterna uppenbarligen icke anses tillfyllest för bedömande av huru utförselbevissystemet kunde antagas komma att verka under mera normala tider. Ämbetsverken ansåge därför, att det vore av stor betydelse, om möjlighet bereddes att under längre tid än den nu gällande provisoriska förordningen avsåge fullfölja iakttagelserna angående verkningarna av ifrågavarande för vårt land nya system. Ehuru den till ämbetsverken ställda remisskrivelsen icke innefattade någon anmodan för dem att uttala sig för eller emot systemets fortsatta giltighet, kunde ämbetsverken dock, med hänsyn till vad nyss anförts, icke underlåta att uttala, att en förlängning därav exempelvis under ytterligare fem år vore att anse som i hög grad önskvärd, enär först därigenom en säkrare erfarenhet kunde vinnas angående systemets verkningar i olika hänseenden och under olikartade årsväxts- och marknadsförhållanden.

Av de näringskorporationer, som till kommerskollegium avgivit yttrandet i den föreliggande frågan, hava, såsom ämbetsverken framhållit, några önskemål angående *ändring av hittillsvarande bestämmelser* i ämnet icke framställt utom av svenska lantmännens riksförbund, som ansett konsekvensen fordra, att även *utförsel av korn* skall berättiga till erhållande av utförselbevis. Som stöd härför har riksförbundet huvudsakligen anfört, att korn till skillnad från råg och vete kan odlas i nära nog hela landet, ävensom att korn odlas även av de mindre jordbrukarna, under det att höstsädesodlingen till avsalu huvudsakligen bedrivs av de större och medelstora jordbruken. Att undandraga kornodlingen skyddet av utförselbevisen syntes därför vara en orättvisa mot det mindre jordbruket. I anledning härav hava ämbetsverken i det av dem avgivna utlåtandet anfört följande.

Kornets huvudsakliga användning — fränsett vissa delar av Norrland, där dock någon nämnvärd produktion därav till avsalu näppeligen förekomme — vore dels som fodersäd, dels som råvara för malttillverkning. Skulle bevis över utförd korn få användas för vinnande av befrielse från erläggande av tullavgift vid införsel jämväl av vete eller råg, komme detta att medföra en tullfri införsel av varor för helt annan användning än de utförda, vilket vore att avlägsna sig allt för långt från det ursprungliga syftet med utförselbevisen. I den mån det utförda kornet i den inhemska förbrukningen komme att ersättas med importerad tullfri spannmål, skulle den statsfinansiella förlust, som av samma skäl möjligen i någon mån redan uppkomme genom att bevis över utförd råg finge användas även vid införsel av vete, ytterligare skärpas. Skulle utförselbevis komma att medgivas för korn, borde deras användning därför enligt ämbetsverkens åsikt inskränkas till att ersätta betalning av tull för införd korn eller malt. Denna åsikt hade uttalats även av spannmålsmarknadssakkunniga. Men då införselbehovet av korn och malt i allmänhet vore mycket ringa, skulle, med en sådan begränsning i användningen, utförselbevis för korn bliva av mycket ringa värde för producenterna. Ämbetsverken finge därför på anförda skäl avstyrka, att utförselbevissystemet utsträckes att jämväl gälla korn.

I avseende å de nuvarande författningsbestämmelsernas innehåll hava ämbetsverken erinrat, hurusom enligt § 2 i förordningen angående utförselbevis för råg och vete innehavaren av utförselbevis är berättigad att, inom sex månader från det angivningen till utförsel ägt rum, mot bevisets återställande, i den mån för omalen eller malen råg eller omalet eller malet vete inom nämnda tid av sex månader influtna tullavgifter efter avdrag av två procent därtill lämna tillgång, utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent. Den tidsperiod, som skulle läggas till grund för tullverkets kontroll att utbetalningarna icke komme att överstiga influtna tullavgifter, skulle sålunda räknas framåt i tiden från angivningsdagen. För att denna bestämmelses iakttagande skulle kunna säkerställas hade de olika lokala tullkassorna ålagts att tre gånger varje månad lämna uppgift över influtna tullavgifter för varor av hithörande slag till generaltullstyrelsens revisionsbyrå, där uppgifterna sammanfördes. Förutom att berörda av gällande föreskrifter föranledda kontrollbestämmelser medförde ett ganska avsevärt sta-

tistiskt arbete, kunde nämnda föreskrifter, åtminstone teoretiskt sett, tänkas verka hinderligt för utbetalning på önskad tid, nämligen om — såsom under viss tid på hösten lätt kunde ske — en mångfald utförselbevis ungefär samtidigt utfärdades och för dessa genast begärdes kontant likvid, men motsvarande import under tiden icke ägt rum. I anledning härav hade nu ämbetsverken, även om icke hittills genom de nuvarande bestämmelserna kunde sägas hava uppstått någon svårighet i praktiken, föreslagit, att kontrollen över, att utbetalningarna icke överstege influtna tullavgifter, skulle grundas på jämförelse med importsiffrorna enligt den tillgängliga officiella statistiken under en *föregående* sexmånadsperiod, eller närmare bestämt under de sex månader, som förflutit närmast före den månad, under vilken angivningen till utförsel ägt rum.

Av en i ämbetsverkens skrivelse intagen tablå framgår, att enligt där gjord beräkning tullavgifterna å importerade varor av råg och vete vore störst under månaderna maj—juli.

I anledning av förut omförmälda av direktören Kuno Möller gjorda framställning angående åtgärder för *utförselbevissystemets utsträckning även till malen råg och malet vete* hava ämbetsverken anført bland annat följande.

I intet av de i ärendet avgivna yttrandena hade tillstyrkts en dylik åtgärd. Däremot hade såväl Stockholms och Skånes handelskamrar som Sveriges allmänna lantbrukssällskap, svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening och svenska kvarnföreningen förordat, att rätten till *tullrestitution* för idkare av kvarnrörelse vid utförsel av rågmjöl, vetemjöl eller vetegryn enligt tulltaxeförordningen § 13 mom. 3 måtte utvidgas därhän, att införsel av råg eller vete finge berättiga till restitution av tull vid utförsel av nämnda slag av förmalningsprodukter, oberoende av om råvaran därvid utgjordes av råg eller vete. Därjämte hade av Skånes handelskammare och svenska kvarnföreningen hemställts, att vid en eventuell omarbetning av bestämmelserna om tullrestitution för kvarnprodukter jämväl den ändringen måtte vidtagas, att restitution medgäves även för spannmål, som införts från nederlag. Så vore nämligen nu icke förhållandet, beroende på ordalydelsen av hithörande stadgande i tulltaxeförordningen, som utsade, att restitution medgäves allenast för tull som erlagts för direkt från utlandet införd omalen spannmål.

En utsträckning av utförselbevissystemet till att omfatta även malen spannmål skulle för kvarnidkarna tydligen innefatta den fördelen, att de bleve i stånd att exportera förmalningsprodukter på grundval av tullfri eller därmed i prishänseende jämställd inhemsk råvara utan föregående import av omalen spannmål, under det att de enligt det gällande restitutions-systemet först måste importera spannmål till kvantitet, som motsvarade den i förmalningsprodukten ingående råvaran, och därför erlagga tull och samtidigt tillkännagiva sin avsikt att av den införda spannmålen förmala mjöl eller gryn för export för att erhålla möjlighet till restitution av den erlagda tullen. Visserligen fordrades ej, att den utförda förmalningsprodukten skulle hava framställts av just den importerade spannmål, för vilken restitution av erlagd tull ifrågasattes, icke ens att den över huvud taget framställts av utländsk spannmål. Men vid utförsel av rågmjöl kunde restitution erhållas endast av tull för införd råg och vid utförsel av vetemjöl eller vetegryn

endast av tull för infört vete. Importen måste vidare hava företagits av kvarnickaren själv och som regel hava skett vid samma tullplats som den, vid vilken utförseln ägde rum. Dessa bestämmelser begränsade tydligen i viktiga hänseenden kvarnindustriens möjligheter att begagna sig av restitutionsförfarandet, dels på sådant sätt, att kvarnar, som icke själva importerade spannmål, vilket huvudsakligen torde vara de smärre företagen, vore avskurna därifrån, dels så att restitution vid export av rågmjöl i allmänhet endast i jämförelsevis ringa omfattning kunde ifrågakomma, då som regel importbehovet av råg vore ganska litet.

Att döma av siffrorna för utförsel av rågmjöl och vetemjöl under tiden 1 augusti 1924—31 juli 1927 kunde knappast någon sådan tendens till nedgång i mjölexporten skönjas, som kunde ge stöd för påståendet, att utförselbevisen skulle inverka avsevärt försvarande på denna export. Siffrorna rörande vetemjölsexporten vore för tiden augusti 1926—juli 1927 visserligen för de flesta månader lägre än för motsvarande månader 1925/26, men däremot nästan genomgående betydligt högre än för 1924/25.

Emellertid funne ämbetsverken det obetingat vara förenat med rättvisa och billighet, att vid utförseln av förädlad spannmål medgäves minst samma tullförmåner som vid utförseln av den härför använda råvaran. En sålunda utvidgad förmån för kvarnindustrien vid exporten av dess produkter kunde icke heller lända jordbruket till men. Särskilt borde en ökad möjlighet till export av rågmjöl kunna medföra en för jordbruket gynnsam verkan, då härigenom avsättningsmöjligheterna för inhemsk råg förbättrades.

Full jämställdhet i förevarande hänseende skulle tydligen vinnas, därest bestämmelserna om utförselbevis utsträcktes att gälla även den i förmalningsprodukter av råg och vete ingående råvaran. Något principiellt hinder för en sådan anordning ansåge ämbetsverken icke föreligga. Anmärkas borde, att i gällande tyska förordning angående utförselbevis för spannmål (Einfuhrscheine) stadgades rätt att erhålla sådana bevis jämväl vid utförsel av kvarnprodukter och malt. Såsom kommerskollegium och lantbruksstyrelsen framhållit i sitt utlåtande i förevarande ämne den 20 januari 1927, komme det dock att medföra praktiska olägenheter, om två till ändamålet så likartade institut som utförselbevis och tullrestitution i avseende på utförsel av förmalningsprodukter av spannmål samtidigt förekomme i tillämpning. En utväg vore då att upphäva bestämmelserna angående tullrestitution i tulltaxeförordningen § 13 mom. 3 och i förordningen om utförselbevis införa bestämmelser angående utförselbevis för mjöl och gryn samt angående de grunder, som därvid borde tillämpas för beräkning av utbytesförhållandena jämte nödiga kontrollföreskrifter. En sådan lösning av frågan kunde ämbetsverken dock icke förorda med hänsyn till att, enligt deras åsikt, förordningen om utförselbevis fortfarande borde givas allenast provisorisk giltighet, under det att tulltaxeförordningens bestämmelser om tullrestitution vore och borde vara beräknade för större varaktighet.

Det återstode då att pröva, huruvida, med bibehållande av nuvarande system för tullrestitution, bestämmelserna i tulltaxeförordningen § 13 mom. 3 lämpligen kunde ändras så att de framställda önskemålen kunde bliva tillgodosedda.

Ämbetsverken ifrågasätta i berörda hänseende vissa lättnader, avseende att införsel av råg och vete finge berättiga till restitution av tull vid utförsel av förmalningsprodukter därav oberoende av om råvaran utgöres av råg eller vete och utan hinder av att införseln skett över tullnederlag.

Ämbetsverken, som dock icke funnit nu berörda spörsmål äga det nödvändiga samband med frågan om förlängd giltighet av förordningen om utförselbevis, att beslut i dessa båda ämnen måste fattas samtidigt, hava hemställt, att förevarande fråga om utvidgning av restitutionsmöjligheterna i fråga om vissa förmalningsprodukter måtte överlämnas till vidare behandling av de inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga för revision av gällande tulltaxa.

De yttranden, som avgivits av de i ärendet hörda *handelskamrarna* samt *Sveriges allmänna lantbrukssällskap*, *svenska lantmännens riksförbund m. b. p. a.*, *föreningen Sveriges spannmålsintressenter*, *svenska kvarnföreningen* ävensom *svenska foderämnens- och spannmålsimportörernas förening*, hava vid behandlingen av de särskilda till ärendet hörande frågorna berörts i ämbetsverkens utlåtande. Av nämnda yttranden må här allenast vidkommande frågorna om utförselbevissystemets hittillsvarande verkningar och lämpligheten av dess vidare tillämpning ytterligare anmärkas, att svenska kvarnföreningen, som icke direkt uttalat sig rörande sistnämnda fråga, funnit utförselbevisen väl fylla sin uppgift. Samtliga övriga hörda sammanslutningar hava ansett sig kunna konstatera för jordbrukarna gynnsamma verkningar av utförselbevisen samt tillstyrkt förlängning av förordningens om utförselbevis tillämpning, därvid endast handelskammaren i Göteborg föreslagit, att bestämmelserna fortfarande borde bibehålla sin provisoriska karaktär, under det de andra synas hava utgått från att någon begränsning av förordningens giltighetstid ej borde givas, vilket direkt uttalats av tre av ifrågavarande sammanslutningar. Handelskammaren i Göteborg har framhållit, att under den korta tid bestämmelserna varit i kraft icke kunnat förvärfvas sådan erfarenhet, att denna kunde lämna tillräckligt stöd för ett säkert omdöme angående utförselbevisens inverkan på produktionen och handeln med vete och råg.

Ämbetsverken hava vidare till behandling upptagit frågan om *beräkningen av städernas tolagsersättning* med avseende å de tullavgifter, som skolat utgå för importerad spannmål, men från vilka avgifters erläggande befrielse skett på grund av avlämnade utförselbevis. Rörande detta spörsmål hava ämbetsverken i huvudsak anfört följande:

I cirkulär den 30 juli 1926 angående ordningen för utfärdandet och redovisning av utförselbevis för råg och vete, § 6, hade generaltullstyrelsen föreskrivit, att tullavgiftsbelopp, från vars erläggande befrielse erhållits genom avlämnande av utförselbevis, skulle av vederbörande tullmyndighet utan särskilt bemyndigande i månadsredovisningen för den månad, varunder avlämnandet skett, avföras under titeln »Restitutioner: jämlikt förordningen den 26 juli 1926.» Då enligt tjänstgöringsreglementet för tullverket den 14 december 1910, § 134, mom 3, vid beräkningen av tolagsersättningen skulle från den debiterade uppörden avdragas under året restituerat belopp därav, hade följderna av nyssnämnda föreskrift blivit, att någon tolagsersättning icke beräknats för de tullbelopp, som under andra förhållanden skolat

Beräkning av
städernas
tolagsersätt-
ning.

erläggas kontant, men från vilka nu befrielse erhållits, därigenom att utförselbevis till motsvarande belopp avlämnades.

Från flera tullförvaltningar hade nu i de till generaltullstyrelsen avgivna yttrandena anmärkts, att genom nyssnämnda förfaringssätt en orättvisa skett mot de till tolagsersättning berättigade städerna, i det att deras eljest påräkneliga inkomst av sådan ersättning minskats med belopp, svarande emot den genom avlämnade utförselbevis uppkomna minskningen i tulluppbörden för införd spannmål. Samma påpekande hade gjorts av Skånes handelskammare i dess yttrande. Vidare hade till kommerskollegium inkommit en skrivelse från Svenska hamnförbundet, vari hemställdes, att ämbetsverken i sitt utlåtande i förevarande ämne måtte beakta här omförmälda förhållande och däri söka åstadkomma rättelse.

Enligt bestämmelserna om ersättning till stapelstäderna för tolagsavgiften (kungl. brevet till generaltullstyrelsen den 18 december 1857), skulle tolagsersättningen utgå antingen med ett fixt belopp plus 5 procent å den tulluppbörd, som i vederbörande stad överstege visst angivet belopp, men med minskning för vad stadens tulluppbörd understeg samma belopp efter viss angiven procent, eller ock (för de städer, som efter år 1857 tillerkänts rätt till tolagsersättning) med ett belopp, som motsvarade 5 procent av vederbörande stads årliga tulluppbörd. Då nu enligt ordalydelsen av förordningen angående utförselbevis för råg och vete § 2 någon verklig tulluppbörd icke förekomme för spannmål, som infördes mot avlämnande av utförselbevis, utan denna införsel vore att betrakta som tullfri, följde härav, att de tolagsersättningsberättigade städerna genom det av generaltullstyrelsen föreskrivna redovisningssättet för de inlevererade utförselbevisen icke kunde sägas gå förlustiga någon dem tillförsäkrad rätt.

I stort sett borde den mot erhållande av utförselbevis skeende exporten av brödsäd med vissa förut angivna begränsningar motsvaras av senare skeende import av sådan spannmål, därest konsumtionen inom landet skulle upprätthållas på samma nivå som tidigare. Under sådana förhållanden kunde för hela landets vidkommande den verkliga minskning i kontant erlagd spannmålstull, som utförselbevisen förde med sig, knappast uppgå till något större belopp. Däremot vore det tydligt, att med avseende å särskilda orter förhållandet mellan den importerade spannmålskvantiteten och den kontant erlagda spannmålstullens belopp kunde bli mycket växlande, beroende på i vilken omfattning utförselbevis kommit till användning vid importen. Lämpligaste utvägen att undgå den av sådana tillfällen härrörande ojämnheten i tolagsersättningen för olika städer syntes ämbetsverken vara, att vid tolagsersättningens bestämmande en utjämning verkställdes städerna emellan, så att för var och en av de till tolagsersättning berättigade städerna nämnda ersättning bestämdes — i den mån den skulle utgå i förhållande till influten tull av omalen och malen råg samt omalet och malet vete — efter den proportion, vari för hela rikets vidkommande under respektive år den på införseln av nyssnämnda spannmålslag belöpande tullen erlagts kontant, d. v. s. utan användande av utförselbevis.

Ämbetsverken funne, på grund av vad sålunda anförts, någon ändring i det i generaltullstyrelsens cirkulär den 30 juli 1926, § 6, föreskrivna sättet för redovisning av inlevererade utförselbevis icke påkallad vare sig av sakliga skäl eller med hänsyn till ordalydelsen av förordningen angående utförselbevis för råg och vete, men hemställde, att vid uträknande av de uppbördsbelopp, å vilka resp. städer tillkommande tolagsersättning skulle grundas, den *debiterade* uppbörden av tull för omalen och malen råg samt

omalet och malet vete, vilken normalt skulle inräknas i sådant belopp, måtte minskas i samma förhållande som företeende av utförselbevis minskat den för hela riket uppdebiterade tullen för samma slags varor.

Statskontoret, som den 4 januari 1928 avgivit infortrat utlåtande i detta ämne, har däri anfört att, då det av kommerskollegium, generaltullstyrelsen och lantbruksstyrelsen framlagda förslaget till fördelning å samtliga till tolagsersättning berättigade städer av de tullavgifter, som gått i kvittning mot utförselbevis, syntes ägnat att medverka till en rättvisare beräkning av tolagsersättningen än det nu tillämpade förfarandet, statskontoret ansåge sig bära biträda sagda förslag.

Svenska stadsförbundets styrelse, som jämväl beretts tillfälle att yttra sig rörande ifrågavarande spörsmål, har i sitt den 9 februari 1928 avgivna utlåtande ställt sig på den ståndpunkten, att vid beräkningen av tolagsersättning över huvud taget avdrag icke, såsom för närvarande är fallet, borde ske för den spannmålsimport, som äger rum mot företeende av utförselbevis. För den händelse förslag komme att föreläggas årets riksdag om fortsatt tillämpning av förordningen om utförselbevis, ville styrelsen därför för sin del, i likhet med hamnförbundet, hemställa, att i detta sammanhang åtgärder företoges, som omöjliggjorde fortsättande av nu påtalade praxis och för framtiden skyddade städerna för förluster till följd av utförselbevisen.

Vad angår det föreliggande förslaget om ändrad fördelning av tolagsersättningen, har styrelsen bestämt avstyrkt detsamma, då det syntes medföra synnerligen betänkliga konsekvenser. Härom har styrelsen i huvudsak anfört följande:

Förslaget innebure, att städerna även i framtiden skulle få bära förluster av tolagsersättningen, men att dessa skulle fördelas jämnare i relation till minskningen överhuvud i landet av tulluppbörden på grund av utförselbevisen. Om man fasthölle vid tanken på, att städerna alltjämt skulle bära förlusterna, kunde det väl teoretiskt sett synas bestickande att låta dem dela bördan. Men i praktiken syntes saken ställa sig något annorlunda. Detta framginge redan av ett flyktigt studium av föreliggande faktiska förhållanden. Under budgetåret 1926—1927 hade 13 till tolagsersättning berättigade städer fått sin ersättning minskad tack vare utförselbevisen. Men de övriga 24 ersättningsberättigade städerna däremot hade icke alls fått vidkännas någon dylik minskning.

Förlusterna vore också skäligen lokalt avgränsade. Samtliga Norrlandsstäder hade av naturliga skäl icke haft någon olägenhet av utförselbevisen, som i övrigt, med undantag för Stockholm samt Göteborg och ett par andra västkuststäder, främst hade ifrågakommit i Skåne.

Redan av dessa skäl syntes det knappast kunna ifrågasättas att nu tillämpa ett utjämningsförfarande. Men därtill komme, att den av ämbetsverken föreslagna metoden för detta förfarande till sina konsekvenser vore rätt överraskande. Med stöd av det material, som från förbundets byrå anskaffats, hade vissa beräkningar utförts rörande verkningarna av förslaget. Efter vad dessa beräkningar gäve vid handen, skulle systemet i stort sett verka därhän, att den förlust, som det gångna budgetåret drabbat Stockholm, skulle för framtiden reduceras så väsentligt som till ungefär en

tiondel, medan till följd därav andra städer skulle få vidkännas betydande ökning av sina förluster. Så skulle t. ex. Göteborg och Norrköping se sina förluster mer än fördubblade. De omnämnda städerna på Västkusten och i Skåne skulle få sina förluster väsentligt ökade, i enstaka fall betydligt mer än 10-dubblade. De hittills oberörda tolagsberättigade städerna skulle dessutom få vidkännas förluster med belopp, varierande från några kronor ända upp till över 2,000 kronor. Det syntes styrelsen uppenbart, att den form för »utjämning», ämbetsverken föresloge, icke kunde ifrågakomma.

*Departements-
chefen.*

Att en faktisk underbetalning av den svenska brödsädesspannmålen i stor utsträckning förekommit torde vara så allmänt känt, att jag saknar anledning att här närmare ingå på denna fråga. I detta avseende vill jag endast erinra om den ingående belysning, som ägnats hithörande spörsmål i den av professorn N. R. Wohlin under 1926 utförda utredningen rörande svenska kvarnföreningen m. fl. företag. Då vid 1926 års riksdag utförelsebevisen för råg och vete infördes, skedde detta för prövande av, huruvida genom en dylik åtgärd ett medel kunde vinnas för undanröjande eller minskande av berörda missförhållande, vilket framträtt bland annat däri, att spannmålstullen, vilken införts till skydd för jordbruket, i stället i mer eller mindre mån kommit andra intressegrupper, enkannerligen kvarnindustrien, till godo.

Av 1926 års riksdag angavs också uttryckligen anordningen med utförelsebevis vara att betrakta allenast som ett försök. I sådant syfte erhöles stadgandena i ämnet en giltighetstid av allenast två år, varunder erfarenheter skulle kunna vinnas om systemets verkningar samt lämpligheten av de utfärdade bestämmelsernas framtida förlängning.

Av kommerskollegium, liksom ock av vissa andra institutioner vilka tidigare avstyrkt en anordning med utförelsebevis, har nu vitsordats, att utförelsebevissystemet under sin hittillsvarande tillämpningstid kunde sägas hava infriat de tidigare av systemets förespråkare hysta förhoppningarna om dess möjligheter att förskaffa producenterna skäligare spannmålspris och bereda ett skydd — erforderligt icke minst med hänsyn till antalet ekonomiskt svagt ställda jordbrukare — mot den faktiska undervärdering av svenska brödsäden, som förut i all synnerhet på höstarna förekommit. Det torde jämväl kunna sägas, att de olägenheter, som befarats skola uppkomma genom utförelsebevisen, uteblivit eller framträtt i väsentligt mindre grad än som väntats.

Emellertid har, såsom av den lämnade utredningen framgår, den gångna tiden icke varit tillräcklig för möjliggörande av ett mera säkert bedömande av, huru det nya systemet för vårt lands del i längden kan komma att verka. Skördeåret 1926—1927 — eller det enda år för vilket iakttagelser med avseende å export och import, spannmålspris m. m. fullständigt kunnat göras — är, såsom av de i ärendet hörda ämbetsverken närmare belysts, knappast att betrakta som ett normalår. Särskilt goda förutsättningar för en gynnsam tillämpning av ett utförelsebevissystem synas nämligen under nämnda skördeår hava förelegat. Sålunda har på grund av de kvalitativt

sett dåliga skördarna i Tyskland och Frankrike exceptionellt fördelaktiga exportmöjligheter erbjudit sig för den svenska brödsäden.

Under nu angivna omständigheter finner jag, i likhet med kommerskollegium, lantbruksstyrelsen och generaltullstyrelsen, önskligt, att den nuvarande försökstiden för utförselbevisen utsträckes någon tid, på det att säkrare erfarenhet om systemets verkningar må vinnas. En dylik åtgärd torde också stå i god överensstämmelse med motiveringen för 1926 års riksdags beslut i ämnet. Ifrågavarande utsträckta giltighetstid torde böra så avvägas, att å ena sidan bestämmelserna i ämnet icke nu förlänas mera definitiv karaktär men att å andra sidan möjlighet föreligger till ett mera allsidigt bedömande av utförselbevissystemets lämplighet under olika produktions- och marknadsförhållanden. Ur nu angivna synpunkter vill jag föreslå, att författningsbestämmelserna i ämnet förlängas för en tid av ytterligare tre år eller alltså till den 1 augusti 1931. På detta sätt skulle utförselbevissystemet komma att försöksvis vara i tillämpning sammanlagt fem år. Till grund för den förnyade prövningen av frågan om systemets fortsatta användning, som före giltighetstidens utgång bör äga rum, skulle da kunna läggas erfarenheterna från fyra skördeår, en tidrymd som torde vara tillräcklig för ett allsidigt bedömande av frågan. Av särskilt intresse torde vara att under denna tid iakttaga systemets verkningar med avseende å, förutom de inhemska råg- och vetepriisen, statens tullintäkter ävensom den inhemska prisbildningen å förmalningsprodukter av råg och vete.

Med den ståndpunkt jag sålunda intagit — nämligen att nu bör upptagas allenast frågan om en försöksvis fortsatt tillämpning i huvudsak av nu gällande föreskrifter — överensstämmer, att jag icke anser mig böra tillstyrka sagda föreskrifters utsträckande att gälla även korn. Jag får i detta hänseende i övrigt hänvisa till de skäl, som av ämbetsverken anförts mot en sådan åtgärd.

Vad beträffar författningens om utförselbevis närmare form i dess fortsatta tillämpning finner jag vägande skäl vara av ämbetsverken anförda för en omläggning av sättet för beräkningen av den tidsperiod, som skall läggas till grund för tullverkets kontroll över att verkställda utbetalningar på grund av föredda utförselbevis icke överstiga inlutna tullavgifter. Jag tillstyrker fördenskull den i detta avseende förordade författningsförändringen såsom bland annat ledande till förenklad kontroll med därav följande arbetsbesparing.

Den väckta frågan om vissa lättnader för kvarnarnas utförsel av förmalningsprodukter torde icke nu böra föranleda annan Kungl. Maj:ts åtgärd än att detta spörsmål, såsom ämbetsverken hemställt, överlämnas till vidare utredning av de inom finansdepartementet för revision av gällande tulltaxa tillkallade sakkunniga, vilka den 27 augusti 1927 erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa utredning i fråga om revision av nuvarande tullrestitutionsbestämmelser.

Av ämbetsverken hava vidare föreslagits vissa mindre ändringar i tillämpningsföreskrifterna (Sv. förf:saml. 1926: 383) till förordningen om utförselbevis. Ej heller nämnda frågor torde i detta sammanhang behöva företagas till avgörande, utan synes därmed böra anstå i avbidan på riksdagens beslut i huvudfrågan.

Vidkommande slutligen spörsmålet om beräkningen av städernas tolagsersättning torde i anslutning till ämbetsverkens yttrande på denna punkt böra framhållas, att den mot erhållande av utförselbevis verkställda exporten av brödsäd i stort sett medför en däremot svarande ökning i importen av sådan spannmål, och att sålunda för landet såsom helhet betraktat systemet med utförselbevis knappast föranleder någon minskning i den kontant erlagda spannmålstull, å vilken tolagsersättning beräknas. Att under sådana omständigheter, på sätt svenska stadsförbundets styrelse framhåller såsom önskvärt, medgiva tolagsberäkning på hela importkvantiteten utan avdrag med hänsyn till exporten mot utförselbevis läser ej rimligtvis kunna ifrågakomma. Däremot torde det vara obestriddigt, att anordningen med utförselbevis för med sig en viss ojämnhet i beräkningen av tolagsersättning skilda ersättningsberättigade städer emellan. Av vad stadsförbundets styrelse anfört framgår emellertid, att det av ämbetsverken i syfte att åstadkomma en rättvisare fördelning framlagda förslaget icke kan anses tillfredsställande. I anledning härav har chefen för finansdepartementet, å vilkens föredragning ifrågavarande spörsmål närmast ankommer, meddelat mig, att han ej anser sig kunna förorda, att berörda förslag läggas till grund för framställning till riksdagen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförselbevis för råg och vete med däri enligt kungörelsen den 8 april 1927 (nr 121) gjorda ändringar skall äga fortsatt giltighet för tiden från och med den 1 augusti 1928 till och med den 31 juli 1931, dock att § 2 skall från och med den 1 augusti 1928 i nedan angiven del hava följande ändrade lydelse:

»§ 2.

Innehavare av — — — bevisets återställande
antingen utan — — — angivna tullbeloppet,

eller, i den mån varor, som nu sagts, under de sex kalendermånader, som förflutit närmast före den månad, under vilken angivningen till utförsel ägt rum, införts till myckenhet, att den därför influtna tullavgiften med avdrag av två procent beräknas därtill lämna tillgång, hos generaltullstyrelsen utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent.

Utförselbevis skall — — — därvid ifrågasättes.»

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan finner Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten gott lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Hugo Nordlander.